

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

*Zo zal Hij, in de eeuwen die komen
laten zien hoe overweldigend rijk zijn genade is,
hoe goed hij voor ons is door Jezus Christus.*

Efeziërs 2:7

Wat een belofte spreekt er uit deze hoopvolle en bemoedigende woorden van Paulus! In alle tijden, in alle eeuwen die nog zullen komen, zal God laten zien hoe goed en hoe barmhartig Hij is voor ons. Toch lijkt de tijd waarin wij vandaag leven genadeloos en meedogenloos hard. Die tot tanden bewapende wereld: de gigantische Amerikaanse vliegdekschepen in de Middellandse zee, rakettenvuur dat maar onschuldige burgers blijft treffen in Israël en de Palestijnse gebieden. Mensen die nergens meer veilig zijn; En dan heel dichtbij deze week: weer een terroristische aanslag in onze hoofdstad met fatale gevolgen. Wat kunnen mensen dit leven op aarde duister en donker maken. Maar God is en blijft altijd dezelfde. In deze onrustige en chaotische wereld, in deze tijd waarin de volken woelen, mogen wij de bevrijdende boodschap van de Bijbel horen.

‘In alle eeuwen die komen’ (Ef 2:7): deze woorden van Paulus hebben mij deze week doen denken aan Psalm 90, het gebed van Mozes. Op al hun omzwervingen, op alle wegen die de Israëlieten moesten gaan op hun tocht door de woestijn, is God bij hen geweest, was Hij voor hen een toevlucht, een plaats om te schuilen tegen wind, ontbering en regen. In die veertig jaar zwerven had Mozes geslachten zien gaan en zien komen; mensen die voor even met hen meereisden, mensen die onderweg gestorven zijn, kinderen die geboren werden. Door alles heen, in alle stormen waar ze samen doorheen moesten... op heel die tocht heeft God hen gedragen op de vleugels van zijn genade. Zelfs toen zij verkeerde wegen insloegen en Hem ontrouw waren liet Hij hen niet los. Hij is nabij, in alle tijden een God-met-ons.

*Eer de bergen geboren waren
en Gij de aarde en de wereld voortgebracht had:
ja, van eeuwigheid tot eeuwigheid zijt Gij onze God.*
Psalm 90:2 (SV)

In de Efezebrief zegt Paulus iets vergelijkbaars: door zijn genade zal de Eeuwige ook de gemeente van Efeze blijven zegenen door zijn Zoon. Niet alleen vandaag of morgen zal Hij er zijn, maar in alle eeuwen die nog komen. Maar aan deze mooie en bemoedigende woorden gaat wel een ernstige waarschuwing vooraf. Want het tweede hoofdstuk van de Efezebrief begint uiterst scherp, alsof Paulus zijn lezers eens goed wakker wil schudden.

*U was dood door de mistappen en de zonden
waarmee u de weg ging van de god van deze wereld,
de heerser over de machten in de lucht,
de geest die nu werkzaam is in hen die God ongehoorzaam zijn.*
Efeziërs 2:1

Het contrast met het eerste hoofdstuk van de Efezebrief kan bijna niet groter zijn. Paulus was zijn brief begonnen met een gebed dat vol is van licht en dankbaarheid. En nu zegt hij dat zij dood waren! Voordat wij verder in de woorden van Paulus duiken, is het goed om nog eens naar de historische context te kijken. Het oude Efeze ligt vlakbij Samos en Izmir, en behoorde tot één van de meest belangrijke havensteden van de westkust van Anatolië. Het was ook een veelkleurige stad waar allerlei religies neerstreken. Zeker drie jaar bleef Paulus in Efeze. De gemeente die hij daar stichtte bestond uit een zeer diverse groep mensen. Er waren in die gemeente Joodse christenen: mensen die net als Paulus Christus hadden aanvaard als Zoon van God. Maar er was ook een grote groep nieuwe christenen. Mensen uit allerlei verschillende volken en culturen, die voorheen een heel ander leven hadden gekend.

Paulus weet het als geen ander: hoe het gebeuren kan dat mensen zich vol overtuiging, en met open ogen, kunnen bevinden op heilloze en doodlopende wegen. Hij zal de ongeloofelijke weg die hij heeft afgelegd ongetwijfeld hebben gedeeld met de mensen in Efeze: hoe hij eens op reis was naar Damascus om ook daar de christenen te vervolgen. Hoe overtuigd hij was dat het goed was wat hij deed, totdat God hem terugriep en hem in een andere richting stuurde. Als geen ander weet Paulus hoe we onszelf voor de gek kunnen houden; hoe bedrieglijk en misleidend onze eigen verlangens en argumenten kunnen zijn.

We raken allemaal wel eens de weg kwijt. Het is mij onlangs nog gebeurd. Ik was op weg van Snaaskerke naar Brugge, en wil de weg binnendoor nemen. Omdat ik de route al vaak genoeg genomen heb, besluit ik dat de navigatie niet aan hoeft. Ik wist het precies: eerst die straat in en dan bij dat huis afslaan en dan een heel eind doorrijden. Met een goed gemoed ga ik op weg. Maar na enkele kilometers begin ik steeds onzekerder te worden, want ik zie weilanden en akkers die ik niet goed herken. Uiteindelijk besluit ik om van de weg af te gaan, en bij één van de huizen verderop de weg te vragen. Het wordt mij helemaal duidelijk, wanneer de vriendelijke dame mij op een kaartje laat zien waar ik mij werkelijk bevind. Ik was er zo zeker van geweest, maar bij dat ene huis was ik precies de verkeerde kant opgereden. En bij elke meter had ik mij verder verwijderd van mijn doel.

Dit is maar een eenvoudig voorbeeld van wat Paulus in de eerste drie verzen van Efeziërs 2 probeert te zeggen. We leven in een wereld waarin mensen aan zichzelf worden overgelaten en zelf hun wegen willen bepalen. Je ziet het soms gebeuren: hoe mensen niet alleen een verkeerde weg in slaan, maar ook consequent op die weg blijven. Ze zullen je fijntjes uitleggen dat de weg die ze gekozen hebben goed is onderhouden en al vaak is betreden. Niets kan hen overtuigen. Elk argument, en elke gedachte die bij hen opkomt bevestigt immers dat het allemaal wel prima is. De weg die ze zijn ingeslagen is vertrouwd en goed.

Hoe weet je of je op de goede weg bent? Is deze weg echt Gods weg, of volg ik vooral wat ik zelf graag wil? Dat is de vraag waar het hier over gaat. In vers 2 laat Paulus zien dat er allerlei machten en krachten zijn die aan ons trekken. Om de betekenis goed vast te hebben, lezen we even in de Statenvertaling.

Paulus heeft het over de weg “waarop gij eertijds gewandeld hebt naar de eeuw van deze wereld” (Ef 2:2 SV). De eeuw van deze wereld: daarover gaat het hier. Wij staan allemaal in deze wereld en deze tijd. Maar de wereld zoals ze nu is, is niet de komende wereld van vrede en recht die God voor ogen heeft. Meegaan in de stroom van de tijd brengt niet veel goeds.

En dan begint Paulus in het tweede deel van vers 2 te spreken over de ‘heerser van de machten van de wind’. Wind duidt hier op vluchtigheid, alles dat niet beklijft. De heerser waar Paulus het over heeft is niemand anders dan de boze, Gods tegenstander. Hij kan niet veel beginnen tegen de overweldigende macht van God, de macht waarmee de Enige Jezus uit de dood heeft opgewekt, en hem hoog heeft verheven boven alle wereldse machten (cf. Ef 1:21-22). De tegenstander kan daar niks tegen doen. Maar wat hij wel kan doen is Gods koninkrijk op aarde flink dwarszitten door onze gedachten te beïnvloeden. Hij kan ons zomaar wijsmaken dat Gods wegen krom zijn, en dat een andere afslag misschien wel een betere route is. Paulus houdt de Efeziërs een spiegel voor: vertrouw niet zomaar op je gedachten en verlangens, want die zijn helemaal niet zo betrouwbaar als we denken.

In het bepalen van de wegen die we gaan, moeten we eerst heel goed leren luisteren naar Gods stem. Luisteren naar de wijsheid van de Bijbel geeft een betere grond, en is betrouwbaarder dan wat ons eigen hart ons ingeeft. Dat wordt pijnlijk duidelijk in Jeremia 6: een pittig stukje profetie, dat vermoedelijk dateert uit de tweede helft van de zevende eeuw voor Christus. Het Midden-Oosten was in die tijd al even chaotisch en gewelddadig als vandaag. De grootmachten die zich toen roerden zijn Babylon, Assyrië en Egypte. In Judea is het ondertussen een warboel, een grote chaos. Het recht is al lang vervlogen en de koningen en priesters van Israël volgen vooral hun eigen belang. Een tijd waarin mensen onnadenkend meedoen met de waan van de dag, en daar – en dat is nu juist het verontrustende – helemaal geen kwaad in zien.

Tegenover al die willekeur staat de profeet Jeremia; een mens die tot zijn laatste dagen bleef roepen om waarheid en recht, en zelfs om zijn woorden vermoord zou worden. Het is allemaal tegen dovemansoren gericht, zo lezen we vanaf vers 13. Iedereen: van groot tot klein en van profeet tot priester, is uit op eigen voordeel. ‘Vrede, vrede’, roepen ze, maar er is geen vrede. Ze maken elkaar wijs dat de wond van het volk genezen is en dat alles naar wens gaat. Maar eens helt de kookpot over en schiet het deksel eraf.

Onheilspellend is het Godsoordeel dat klinkt in de verzen 17-21. En daarin gaat het steeds heen en weer tussen God en een volk dat niet luisteren wil. Sla de juiste weg in, had God gezegd. Maar zij hadden geantwoord: ‘wij zullen daarin niet wandelen’ (Jer 6:16b). Dan stelt God wachters aan, en zegt de stem van de Eeuwige: ‘luister naar het geluid van de ramshoorn’. Maar opnieuw zeggen ze: ‘wij zullen niet luisteren’. Verbeten blijven ze doorgaan, denderen ze voort op diezelfde weg. Scherp en niet te keren is het godsoordeel dat valt: ‘dit is de vrucht van hun bedenkzels, omdat zij niet naar mijn woorden hebben geluisterd’ (Jer 6:19). Maar midden in die donkere en dreigende profetie is er in vers 16 een woord van rust, een woord dat mensen tot stilstand brengt te midden van alle chaos.

*Ga op de wegen staan,
en zie en vraag naar de oude paden,
waar toch de goede weg is, en wandel daarop.
Zo zult u rust vinden voor uw ziel.*
Jer 6:16 (eigen vertaling)

Vertrouw niet zomaar op jezelf, dat je het allemaal wel weet. Dat is wat God ons hier wil zeggen. Ga eerst eens op de kruispunten staan, en onderzoek de oude paden. Laat je niet afleiden, maar luister aandachtig naar Gods woorden en ontdek daarin wat goed is. Sla die weg in en blijf daarop wandelen. Zo vindt je rust, zo vindt je vrede.

Ja, we kunnen onszelf heel wat wijs maken. Paulus benadrukt dat de zonde, het donker dat aan ons trekt, nu eenmaal een realiteit is waar iedere gelovige tegen strijden moet. Revolutionair zijn de woorden in vers 3: 'net als zij lieten ook wij allen ons eens beheersen door onze wereldse begeerten, wij volgden alle zelfzuchtige verlangens die in ons opkwamen'. Door het te hebben over 'wij allen' richt Paulus zich nu op de Joodse christenen. Het is niet omdat zij de wet al kenden, dat zij moeten denken dat ze beter zijn dan hun broeders en zusters die die achtergrond niet hebben. Niet voor niets gebruikt Paulus de uitdrukking 'de wil van het vlees en de gedachten'.

De zonde is in onze huid geboord, het zit in al onze vezels. Er is geen plaats in onze persoonlijkheid waar Gods tegenstander niet kan komen. Ons hart, het diepste innerlijk van de mens, is juist de plaats waar verkeerde gedachten en argumenten zich kunnen vormen. Daar moeten we ons van bewust zijn. Maar na deze waarschuwingen, breekt in vers 4 en 5 het licht door. Hier komen we bij de grote, maar wonderlijke paradox van ons menszijn: wij zijn zondige mensen, maar wij zijn ook Gods kinderen, mensen voor wie Gods liefde en barmhartigheid zo groot is, dat het ons verstand te boven gaat.

*Wij waren dood door onze overtredingen,
maar nu hebt u ons levend gemaakt door Christus!*

Zij Joden en Grieken zijn beiden nieuwe mensen. Dat dood zijn staat hier in de verleden tijd. Het is voorgoed voorbij. Het is het heden dat telt: dat zij in Christus weer levend zijn gemaakt. Dat zij in Hem een nieuw bestaan hebben gevonden en dat zij nu mogen wandelen in het licht. Ondanks al hun verschillen hebben zij allen één en dezelfde roeping gekregen: volg Mij, blijf op Mijn weg.

Toch kunnen mensen dat heel verschillend ervaren. Er zijn mensen die net als Paulus een zeer scherpe breuk hebben ervaren in hun leven. Mensen die vertellen hoe leeg en hoe dood hun leven was voordat ze Jezus kenden, hoe ze zich bevonden op een doodlopende weg totdat het licht doorbrak in hun leven. Voor anderen is het veel eerder een pad van toppen en dalen. En misschien ervaar je het ook wel zo: dat de dag waarop je belijdenis deed een belangrijk moment is geweest voor je hele geloofsweg, maar dat je elke dag weer moet kiezen voor het goede. Dat er soms dagen zijn waarop God ongelofelijk ver weg lijkt, dat het leven zo dood en kil voelt. Een leegte, waar je je op sommige momenten geen raad mee weet. Daarvoor hoeft niemand zich te schamen. Ook Christus kende die duisternis.

Maar hoe u het ook ervaart, dit mag je geloven: ook u bent door zijn genade gered! Wie naar hem verlangt, wie zijn hulp zoekt en zijn voeten wil zetten op zijn wegen, zal zijn genade ook ontvangen. Niet alleen in dit leven, maar ook na de dood. Die belofte geeft Paulus aan ons mee: in Christus is ons een plaats beloofd in de hemelsferen, in het huis van de Vader. Dat is uw stip aan de horizon. Houdt daaraan vast!

Besef goed, gemeente, hoe gezegend u bent. Uit uw midden worden vandaag drie nieuwe ambtsdragers bevestigd. Zoals in de gemeente van Efeze zijn sommigen van hen nieuw in de protestantse traditie; voor anderen is het oude, wijze pad al lang vertrouwd. Die veelkleurigheid is goed. Ze is ons door God gegeven. Zo schept Hij een kerk waar mensen elkaar aanvullen en vele talenten een plaats krijgen. Dat Hij nog steeds mensen roept in ons midden: zo toont Hij ons zijn goedheid!

De Reformatie is ooit begonnen als een vernieuwingsbeweging, als een nieuwe weg. En tegelijk was het nieuwe eeuwenoud. Want de Reformatoren vonden niet zomaar wat uit, maar keerden terug naar de bron. Zij ontdekten de oude paden opnieuw. Ook de Reformatoren leren ons om niet te vertrouwen op onze eigen gedachten, maar op Gods wijsheid. Niet wat wij willen, maar wat Gods wil is. Niet onze gedachten, maar de heilige Schrift geeft de juiste richting aan. Om te begrijpen wat goed is moet je soms op kruispunten gaan staan, zoals Jeremia deed. Je moet goed leren kijken naar de tekenen van de tijd, om samen te onderzoeken: wat is goed? Hoe geven wij vandaag onze traditie door? Hoe kunnen wij brengers zijn van licht en vrede in deze donkere tijden? Met elkaar, en met Christus als onze herder, mogen wij samen die weg gaan.

God, Gij die zo goed bent voor ons,
ontferm U over uw dienaren,
vervul ons in de morgen met uw liefde.
Geef ons vreugde! Blijvende vreugde!
Leid ons op uw weg.
Blijf met uw genade bij ons
en bevestig het werk van onze handen.
Amen.